Ціна примірника 25 сотиків.

Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

Народня Справа

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно . . . . 1 зол.
Чвертьрічно . . . 3 зол.
Піврічно . . . 6 зол.
Річно . . . . . 12 зол.
ЗА ГРАНИЦЕЮ.
Річно — 2 доляри.
Гроші з краю посилати переказами, або чеками „Народної Справи“ — з заграниці порученими листами.
За зворот рукописів Редакція не ручить. На відповідь треба долучити значок 30 сотиків.
ОГОЛОШЕННЯ:
1 стр. 500 зол., пів стр. 260, чверть стр. 140 зол. Гроші треба посилати наперед.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИЙ ЧАСОПИС

Ч. 40 (53) Львів, неділя 13 жовтня 1929. Рік II.

АДРЕСА: „Народня Справа“, Львів, вул. Боїмів 4. — — Чекові конта: 408.687 і 154.130 — — Телефон 30—13

Примірна громада.

Передплатники „Народньої Справи“ з Добрян пов. Стрий повідомляють нашу Редакцію: „Громада Добряни виплатила з буджету промадського за рік 1928, 100 (сто) зол. на Рідну Школу. На рік 1929. ухвалено 200 (двіста) зол., що виділ Повітовий затвердив. Члени „Просвіти“ і Тов. „Сокіл“ (**яке на жаль сего року розвязано**) з коляди, виплатило на руки місцевого комітету в Стрию 200 зл. 1928 р., дальше вислала Каса Стефчика 50 зл. Вижше згадані товариства виплатили на місцевих політичних вязнів 100 (сто) зл. Тим кличемо до усіх радних Українців, щоби при ухвалюванню громадського буджету ухвалювали після їх можности а виділ Повітовий затвердить, коли вони рішучо за тим обстануть.

Рівнож додаємо, що при нагоді всяких оказий як: весіля, христини і забави — збираємо датки і висилаємо на всякі добродійні цили“.

—o—

Як „урядують“ пани в Бродах.

Посол Ол. Вислоцький надіслав нам таке письмо:

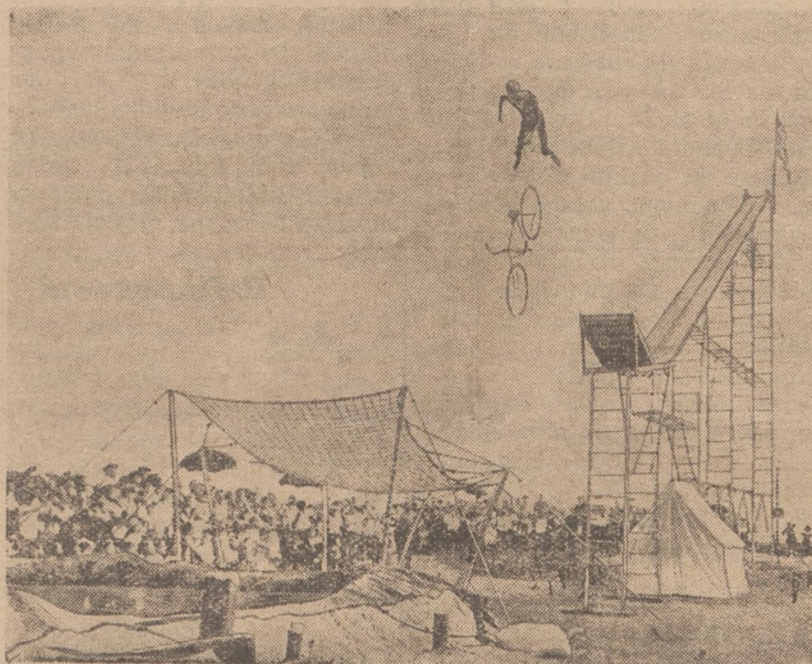
Польські ґазети розголосили недавно справу надужить і крадіжий у Виділі Повітовім в Бродах. Тому що наші селяни польських часописів не читають, а справа така, що обходить і селян, подаю кілька слів в тій справі.

Від довшого часу (від кілька літ) давалося зауважити гойне життя деяких висших урядників Виділу Повітового в Бродах. Інспектор лісовий Медвецький купив фільварок, 100 моргів поля, побудував гарні і величаві будинки, купив одно мале авто, але що було за мале, то купив друге за ціну 4.000 долярів, набув в Бродах гарну віллю, ну, і що року бував за границею зі своєю ріднею (у Карльсбаді). Другий — секретар Мальський купив також 100 моргів поля, побудував гарні будинки, тільки, що не їздив автом, лише „цуґовими“ кіньми, ну і життям своїм звертав увагу всіх в Бродах. Третій — директор каси Кіп, кажуть, що був порядний, але на записки панів видавав з каси гроші без жадних ухвал, за що брав добре баришівне, а четвертий — інжінер дороговий Бжозовський, шваґер Мальського, співділав подібно в надужитях і доробився також гарного маєтку, а селянам по кілька літ не виплачує зароблених гроший при направі доріг. — До мене зверталися селяни Брідщини кілька разів і звертали увагу на порядки в Виділі Повіта і я вніс в соймі інтерпеляцію та домагався, аби власти перевели контролю.

І недавно зїхала комісія і перевела слідство, справа опинилися вже в слідчого судії і при ревізії каси показалося, що в Виділі бракує **пару сот тисяч**, страшні зловживання показалися на грошах, які наші селяни вкладають в формі ріжних податків. Мальського і Кіпа арештовали і відставили до суду в Золочеві, з решти тої компанії оден тяжко захворів, а другий нагло виїхав за границю на курацію нервів...

Слідство переводять дальше і є надія, що до чесної кумпанії і ще хтось приличиться.

І так люди заробляють!

В нинішних нелегких часах треба богато зручности і сприту, щоби беззасібному чоловікови в великім місті прожити і не голодувати. Неодин шукає посади, а як не знайде, то і руку на себе накладає. Але неодин видумує собі сам якусь „посаду“ і живе. Ось на цім образку бачимо такого штукаря, що на ровері показує карколомні штуки і бере за це добрі гроші. Штукар розганяється на ровері з того кривого містка а вискочивши з нього, пускає ровер в наставлену сітку, а сам має скочити на бік у яму, повну води. Це називається „смертельний скок“ і він справді легко може скінчитися і смертю людини. Але до відважних світ належить!

Де люди страйкують?

В Горинці, любачівського повіту, працюють на залізничій стації робітники, що акордово ладують дерево до ваґонів. Вони недавно застрайкували, домагаючись підвишки платні на 75 проц. (три четверті). Страйк виграли, підприємець Гамбурґ згодився на підвишку.

Ще в серпні застрайкували робітники при реґуляції ріки Тисьмениці коло села Устя пов. Жидачів. Застрайкувало 300 робітників з сіл: Усте, Розвадів, Дороговиже, Рудники, Надітичі, Горожанка і Радлевичі. Страйк тривав два дні, бо директор реґуляції погодився на деякі домагання страйкуючих, підвисшив платню на 15 проц. і виплата буде що 2 тижні. Тепер будуть платити мужчинам по 2·50 з. денно, (досі 2·10 з.), а жінкам і хлопцям по 1·80 зл. (дотепер було по 1·50 зл.).

В селах Старі Богородчани, Стар. Лисець і Нивочин (богородчанського повіту) застрайкували лісові фірмани, що возять дерево фірмі „Глезінгер“. Страйк триває вже 3 тижні, бо є страйколоми і тому фірма не квапиться згодитися на домагання страйкуючих. Всюди, де є страйк, побільшено поліційні постерунки.

В Порицьку, пов. Володова застрайкували робітники при будові дороги. Страйк тривав 3 дні і скінчився так, що робітникам підвисшили пзату з 3 зол. на 4, а жінкам з 2·50 на 3 зол.

—o—

Сенаторка Кисілевська в Америці.

Перед кількома тижнями виїхала до Америки на короткий побут українська сенаторка і редакторка Олена Кисілевська з Коломиї. В Америці обїжджає вона більші міста, де є наші еміґранти і виголошує освідомлюючі промови і відчити та представляє нашим братам за морем, що тепер діється в нас і як нам живеться. Сенаторку витають усі українці без ріжниці партій дуже прихильно і уладжують в її честь концерти. Також американські жіночі організації (американки), витають нашу діячку і дуже цікавляться життям українців під Польщею та прирікають свою поміч і оборону на світових зїздах жіночих орґанізацій.

Цей побут сенаторки за морем богато значить, бо світ довідається неодно про нашу незавидну долю і про наші цили. Бажаємо сенаторці гарних успіхів у її пожиточний праці для добра народу.

Лен подешевів

В східноевропейських державах, як Литва, Латвія, Естонія, Рад. Союз, що сіють богато льну, був сего року дуже добрий врожай. Тому лен подешевів о 10 до 15 процент.

—з—

ЩО В СВІТІ ЧУВАТИ?

В четвер 3. жовтня наспіла з Берліна відомість, що там умер нагло на удар серця

міністер Штреземан.

Штреземан був від 1923 року німецьким міністром заграничних справ. Цей дуже розумний і зручний політик довів до того, що з побитою Німеччиною почали знову поважно рахуватися всі великі побідні держави світа. За його урядовання приняли ті держави Німеччину, як постійного члена, до Союзу Народів та поробили Німеччині великі уступки в справі воєнних відшкодовань. Найбільшим політичним успіхом Штреземана була остання конференція в Гадзі, де усі держави згодилися на плян Юнґа, який розложив німецькі відшкодовання на рати, і на евакуацію Надренії, з якої вже зачали вибиратися французькі, анґлійські і бельґійські війська.

На політику Штреземана не дуже годилися деякі націоналістичні партії Німеччини, які приміром і пляну Юнґа не хотять приняти, кажучи, що німці не повинні платити ніяких відшкодовань, — але тепер, коли Штреземана не стало, всі німці жалують за ним, бо це був дуже здібний чоловік і зробив для Німеччини богато доброго, і тепер німці мусять добре застановитися над тим, кого мають зробити міністром на місце померщого Штреземана. В Берліні улаштували Штреземанови величавий похорон на державний кошт.

Штреземан був одним з тих людий, що на тім Союзі Народів найвідважніше заступався за долю таких народів, як приміром ми, українці під Польщею. (Другим оборонцем меншостий є канадійський делеґат на Союзі Народів). В ч. 37. „Нар. Спркви“ була фотоґрафія Штреземана, як він там стоїть поруч французького міністра Бріяна.

Великого розголосу наробили в світі переговори німецьких націоналістів з деякими французькими послами в справі союзу

Німеччини з Францією.

Цей союз мавби опиратися на таких умовах: Німеччина й Франція заґварантувалиби собі взаїмно свої теперішні границі; відношення війск булоби як 5 до 3, значить, що коли Франція має 500 тисяч війська, то Німеччина малаби право тримати 300 тисяч; французькі й німецькі ґенерали малиби спільний штаб, якому підлягалиби обі армії, німецька і французька. Франція зобовязаласяб згодитися на деякі зміни польсько-німецької границі в користь Німеччини, а саме так, що вільне місто Данціґ, до якого тепер має деякі права і Польща, перейшлоби зовсім до Німеччини, і скасованоби польский коридор, який зайнялаби Німеччина, а Польща малаби лише право доступу до до пристани в Данціґу; на Горішнім Шлеску малаби бути спільна німецько-польська управа великих копалень. Цей союз бувби звернений проти більшовиків.

Польські політики і ґазети дуже обурені такими переговорами, що чіпають польські границі, — і поляки питають: „А деж французько-польська приязнь?“ Вони забувають, що Франція дивиться не на приязнь і не на „файні очі“, але на інтерес, і французи знають, що якби їм удалося заключити з Німеччиною таку спілку, то вони виграли би більше, як від польсько-французької спілки, бо Франція разом з Німеччиною то булаби величезна сила, найбільша в Европі.

Такого союзу бояться не тільки поляки, але й чехи, бо Франція позволилаби тоді, щоби Німеччина прилучила до себе Австрію, а ми вже писали, що чехи дуже бояться такого поширення німецької території.

Важною політичною подією останнього тижня є і те, що

Анґлія навязала вже дипльоматичні зносини з більшовиками,

в Льондоні вже знову буде урядувати більшовицький посол і конзулят, а в Москві анґлійський. Крім того Анґлія буде далі переговорювати з більшовиками про згідливе співжиття цих обох держав. Якби ще Анґлії вдалося заключити зі Зединеними Державами договір про розз̓броєння на морі, то Анґлія дуже скріпилаби своє положення в тих кольоніях, в яких доси більшовики підтримували протианґлійський рух. Але це булоби лише тоді, якби більшовики справді дотримували зобовязань, а дотепер того не було видко.

Анґлійський голова міністрів

Мекдоналд вже цриїхав до Америки

і зійшовся у Вашинґтоні з президентом Америки Гувером. В Америці витали Мекдоналда дуже святочно і приязно, бо американцям ходить о те, щоби Америка й Анґлія жили в якнайбільшій згоді.

На радянсько-китайськім фронті

дальше бються і ще не знати, що відповість китайський уряд на ту радянську ноту, в якій більшовики домагаються, щоби китайці до 3-ох тижнів рішилися полагодити якось справу манджурської залізниці, бо инакше більшовики заберуть її силоміць. А ті три тижні вже минають.

В Палестині

далі нема спокою. Араби проголосили бойкот жидівських і анґлійських фірм і склепів і далі домагаються своїх прав, бо вони є великою більшістю Палестини. Всі пишуть, що якби Анґлія забрала з Палестини свої війська, які боронять жидів, то араби зараз скасувалиби штучну жидівську державу.

На литовсько-польській границі

була недавно якась стрілянина. Литовський жовнір поранив польського. Польща скріпила на границі свої сторожі.

Є вістка, що новий литовський уряд хоче видалити дотеперішного міністра Вальдемараса з Литви, та це не певне. За Вальдемарасом стоїть сильна військова орґанізація „Залізний Вовк“, яка моглаби зробити повстання і дати Вальдемарасови назад провід у руки.

В Польщі

підготовляються всі політики до сесії сойму, яку мають скликати десь при кінці цего місяця. Опозиційні польські партії відбувають тайні наради і запевнюють, що на першім засіданню сойму поставлять внесок недовіря і просто будуть домагатися, аби теперішний уряд подався до димісії. Що тоді зробить уряд, ніхто не знає, і ніхто не знає, що думає зробити з соймом Пілсудскі. Тепер пишуть, що Пілсудскі задумав виїхати до Італії на курацію.

У Львові

арештували ще кілька осіб з української молоді і далі ведеться слідство в справі тих бомб, які хтось попідкидував в день отворення „Тарґів“, але що вислідили, то ще не знати.

2-го жовтня арештували редактора Ярослава Чижа, що приїхав у гості до рідні з Америки, де є редактором одної української ґазети. Підозрівають — як пишуть польські ґазети, — що Яр. Чиж брав участь у замаху на Пілсудского і воєводу Ґрабовського у вересні 1921 року (також в день отворення „Тарґів“), коли то український студент Ст. Федак зранив воєводу і стріляв до Пілсудского під львівським ратушем. Пишуть, ніби Чиж мав бути тоді перебраний за польського майора, щоби влекшити Федакови приступ до Пілсудского і втечу.

Та поліція тоді не зловила його, аж тепер арештувала, коли приїхав по 8-ох літах з Америки.

Польські ґазети пишуть, що в Станиславівщині був замах на колишнього станиславівского воєводу Моравского. Коли він їхав дрезиною на полювання в ліси барона Любіґа, хтось поклав на шини велике поліно, дрезина перевернулася, а він покалічився.

—o—

Читання з історії України

Нещаслива битва під Лубнами і страшна смерть Наливайка (1596—1599).

В останнім числі писали ми, як козацькі ватажки Наливайко й кошовий Лобода почали воювати з польськими панами, що стали при кінці 16 століття утискати українську народність і віру.

В році 1596 (в січні) казав король зібрати військо і вислав свого гетьмана Жолкєвского на війну з козаками.

В місяці лютні рушив Жолкєвскі на Волинь і почав воювати з козацькими загонами. Наливайко став зі своїм військом на зимівлю коло Брослава й вислав до запорожців лист, щоби його приймили до себе і разом наступали на польську шляхту. Тодішний кошовий Грицько Лобода приймив Наливайка до гурту, хотяй гетьман Жолкевскі прислав до нього лист, аби не приймав наливайківців.

Козаки Лободи й Наливайка перейшли Дніпро й стали табором під Лубнами. Жолкєвскі двигнувся з великим військом і окружив козацький табор. Козаки відбивалися, як могли, але полякам приходило щораз більше помочі, а козаків було лише кілька тисяч. Та може і так булиби встоялися, але на нещастя почалася в таборі незгода між наливайківцями й козаками Лободи. Запорожці з чиєїсь намови вбили Лободу, але не вибрали кошовим Наливайка, лише другого, якогось Кремпського. Почалися сварки і бійки між козаками, з того скористав Жолкєвскі і вислав у табор післанця та поставив козакам такі ганебні умови: Видати полякам увесь скарб і гармати, хоруги й срібні труби, які дістали в дарунку від австрійського цісаря, а крім того видати в руки Жолкевского самого Наливайка і кільканайцять инших провідників повстання. Посварені й знищені голодом і холодом козаки забули тоді за свій обовязок, що всі повинні стати за одного, — і згодилися на ті соромні умови. Спонукало їх головно те, що в таборі було богато жінок і дітий, які гинули з голоду. Видали Наливайка і кількох товаришів, видали гармати і відзнаки і думали, що поляки дотримають умов і бодай пустять решту з життям. Та поляки зрадливо вдерлися до табору і вирубали тисячі безборонного люду. З десяти тисяч козаків і народу, що були в таборі, вратувалося заледво півтора тисячі з Кремпським. Різня була така, що труп лежав на трупі.

Наливайка й товаришів повезли поляки до Варшави і там зараз усім повідрубували голови, лише Наливайка тримали живого цілий рік, аж доки не зїхався польський сойм в р. 1597. Тоді нещасного вивели на площу кари, відтяли йому голову а тіло розрубали на чотири части і порозвішували по місті на палях, окремо голову, а окремо руки, ноги і тулів.

Ця страшна смерть, якою в Варшаві згинув Наливайко, дала привід до того, що нарід почав переказувати з роду в рід, що Наливайка спекли в мідяним кітлі і таке инше, але правдою є, що його мучили рік у тюрмі, а потім четвертували.

Тоді здавалося, що всему козацтву вже прийшов кінець. Польські старости мали наказ ловити козаків і карати смертю або закріпощувати. Та не помогли ці всі кари і не застрашили народу й козаків. За несповна два роки зібралася знов така сила козацтва, що Польща далі почала боятися за себе.

Правда, запорожці вже тоді поділилися на дві партії: одні були за тим, щоби цілком не рахуватися з Польщею, нападати на турків і татар і польську шляхту та цим чином полекшити долю народу.

А друга партія була за тим, щоби не сердити Польщі і старатися добрим способом виєднати в польского уряду деякі полекші. Дійшло до того, що козаки билися на Січі між собою, вибирали собі по двох кошових і так ослаблювати себе самі.

Тимчасом Польща знайшлася в потребі і звернулася в р. 1599 до козаків за поміччу. Тоді кошовим був на Січі Самійло Кішка, який вспів утихомирити козаків і знову поєднати їх та піти Польщі на поміч, надіючися, що король за те відновить права козаків. Чи так сталося, напишемо другим разом.

Вісти з України за Збручем.

Відбирають селянам землю.

Українські радянські часописи пишуть, що радянська влада відібрала богатим селянам 69 пів тисячі десятин (120 тисяч моргів) землі і роздала їх військовим кольоністам та селянським комунам. Коло 35 процент відібраної землі лежить облогом, бо кольоністи і комуни не мають чим її обробити.

Краще най лежить земля облогом, аби лише селянин не богатів.

Не хотять плекати худоби.

Радянські ґазети закликають більшовицьку владу, аби вона якось присилувала селян більше плекати худоби. Бо селяни що раз то більше ріжуть худобу і не хотять розводити молодої. Кажуть, що при теперішній дешевизні і реквізиції худоби їм не оплачується їх плекати плекати.

На Україні число коров змаліло за останній рік о 12 процент, свиний о 54 процент, значить, більше, як на половину, та овець о 15

БУКОВИНА НЕ ПАДАЄ

До нашої Редакції зайшов гість з Буковини і ми стали розпитувати його, як тепер жиється нашому народови в тім українськім краю під румунським чоботом. Гість оповідав нам, що румуни дуже переслідують український нарід, якого на Буковині є понад тристатисяч душ. Позамикали школи, забороняють орґанізуватися в культурно-освітних товариства і взагалі спинюють і здушують всякий прояв народньої свідомости. Навіть священиками в чисто українських селах бувають часто румуни, що по румунськи говорять проповіди.

Та не думайте собі — говорив нам далі гість з Буковини — що цей утиск зломив наших людий. Ні, чим більші переслідування, тим більший спротив народу і тимбільша свідомість.

В богатьох селах українські селяни, головно молоді хлопці й дівчата, стараються самообразованням доповнити це, чого не дає їм румунська школа. В свята і неділі чути по селах гарні українські пісні, навіть стрілецькі, а вся молодь ходить звичайно в народній ноші, з синьожовтими стрічками. На проповіди румунів перестають ходити, або перед проповідю виходять з церкви, а це примушує румунських батюшків учитися української мови. Нема страху, щоби люди забули своє і перемінилися в румунів, навпаки, ті румуни, що поселилися горстками по українських селах, забувають по румунськи говорити і потапають в здоровім українськім морю, бо українці перевисшають румунів і культурою і характером і під кождим оглядом і дивляться на румунів з гори. Говорять, що якби коли ще прийшло до розправи з румунами, то народна пімста була би страшна.

Взагалі з оповідання віридостойного гостя виходить, що буковинські українці, ця гарна і здорова вітка нашого народу, не подається, але жиє і вірить, що ще колись і рідній Буковині засвітить сонце у віконце.

—o—

Білолиця пише...

Слава Богу, редакторі, шановні панове, що в Вашому Календарі вже все є готове.

Все вложили ви, як треба нашим людям знати, щоб могли старі і діти й молоді читати.

Гарно пишете Ви тамки, чиї ми є діти, і чого нам сумувати, а чого радіти.

Які віри є на світі, та які держави, які люди на цих землях здавна проживали.

Про Франка і про Шевченка добре написали, бо про цих людий великих ми не всі ще знали.

Про права і рідну мову, тай чому ми бідні, і чому ми в щастю жити ще не були гідні.

Кількож порад господарських, про сади й городи, про пасіку, про худібку, усякої вроди. Про ті гори високії, чого ми не знали, бо так красно про Вкраїну ми ще не читали.

Звідкиж можем все те знати? Ми шкіл не кінчили, ми заледво два-три роки до школи ходили.

А Ви про все так пишете ясно й зрозуміло, що не знати, як дякувать Вам за добре діло!

Бо то годі те все добре і перечислити, чого Ви нас несвідомих вже вспіли навчити.

Вже богато ми дізнались з „Народньої Справи“, ну, тай Ваш Календар справді гідний чести й слави.

Мудрі там перестороги дівчата читайте, тай яконебудь хлопця зараз нехапайте. Тай вам, хлопці, написали, яких дівчат брати, а яких не зачіпати і все уникати. Бо то кождий не думає і зараз женивсяб, а до року не дотягне і вже розходивсяб!

І все инше є цікаве, то треба признати, як зачнеш його читати, не мож перестати.

Календарю мудрий, гарний, щастя тобі жичу, і всіх, кого тільки знаю, до читання кличу.

Жінки, мужі і молодіж — всі скажіть на голос: „Най жиє нам наш Календар, той „Золотий Колос“!

Най він буде в кождій хаті нині на полиці, а це пише молодиця

Ганка Білолиця.

—o—

ЩО ЧУВАТИ В НАШІМ СЕЛІ?

ДЕ БУЛИ ВІЧА?

ЗОЛОЧІВЩИНА: Дня 23-го вересня ц. р. відбулася в Золочеві повітова нарада при співучасти послів Целевича й Кузика та 165 делеґатів із золочівського повіту.

КОЛОМИЙЩИНА: Дня 21-го вересня відбулася довірочна нарада в селі Березові — бані. На цій нараді посол Дмитро Паліїв, виголосив просвітно-господарський реферат. Зібрані вислухали з великою увагою реферату і рішили якнайскорше заложити у себе кооперативу Слід зазначити, що село Березів-баня, яке було до тепер збаламучене кацапством, зачинає завдяки кільком свідомим одиницям як і місцевому пароховi о. Стефановому прозрівати і горнутися до праці.

ЖУРАВЕНЩИНА: Дня 8-го вересня відбулося при участи доокoличних сіл (Ляховичі под., Сулятичі і Ізидорівка) віче під голим небом в Крехові, на якому сен. Др. К. Троян здав посольський звіт. По вічу основано в селі читальню „Просвіта“. Село Креків—одиноке в Журавенщині — держалося досі вперто здалека від всякої культурно освітної роботи, та тепер уже пробудилося.

———

Далеке Полісся будиться. З села Новиків, пов. Дорогичин на Поліссю, пишуть нам, що люди заложили Читальню „Просвіти“. Важко було зібрати 10 членів, щоби просили о дозвіл, відкрити читальню, бо нарід темний. заляканий і збаламучений, були ріжні перешкоди, — але вкінці всі труднощі поборено і дай Боже, щоби Новики були приміром для других поліських сіл. Ціле Полісся занедбане, нема культурно-освітних провідників, дуже мало свідомих людий, тому братя поліщуки просять свідоміймих братів з Волині й Галичині заінтересуватися українською поліською землею, яку всякі чужі орґанізації хотілиби винародовити. Читальня „Просвіти“ в Новиках просить Редакції щиро-українських ґазет, аби висилали до Читальні свої часописи покищо даром, бо Читальня немає ще ніяких фондів. Адреса: Дорогичин, село Новики, чит. „Просвіти“.

———

Дописувач з Загутиня, пов. Сянік, нарікає на місцевого священника, що зражує собі людий невідповідною лайкою в церкві, але добрим способом, так, як инші добрі священики, не старається людий позискати. Дописувач просить, щоби „Сільський Господар“ або „Рев. Союз“ вислав орґанізатора в те село, аби заложив кооперативу, бо нарід добрий але нема проводу.

———

Село бідне але гідне! Камінка пов. Сколє. Минув рік, як заложено в нашім селі Товариство „Сокіл“ із початку пішло добре, але була ще в нашій молодіжи зараза, без котрої то не могли хлопці обійтись; кождої неділі і свята ішли до корчми, брали бочку пива і робили забаву.

Дня 21. XI. 1928. пили в корчмі старі і молоді, бо це був празник св. Михайла, попилися, зробили між собою бійку, жид виганяв з корчми тягарцями, повибивались в корчмі вікна в дверях, а що жид був злий на свідомі одиниці, то дав знати на поліцію, яка під закидом рабункового нападу арештувала 6 хлопців; між ними був Марків Василь, котрий не пив і нічо не обзивався, а жид з пімсти на него звернув всю вину, що то він як голова „Сокола“, секретар читальні „Просвіти“ і крамар кооперативи „Боротьба“ зібрав всіх членів тих Товариств і зробив нічний напад. Арештовані відсиділи до переслуханя кілька день на поліції в арешті в Болехові. По переслуханю вийшли на волю, але слідство ведеться, хоч жидівські наклепи є лише наклепами. Та це мало і добрий наслідок. Товариство „Сокіл“ побачило „прихильність“ жидівську і дня 7 квітня присягнуло від всіх алькогольових трунків, до корчми не ідуть, жида лишили, горнуться до Читальні.

Отож закликую і сусідні села Сукіля і Брязи Долинського повіту, щоб і вони заложили „Сокіл“ і лишили жидів. Старші господарі котрі пили досі, беруть примір від своїх дітий і теж присягають від напою алькоголічного.

Рада громадська дня 29. IX. 1929. під проводом місцевого війта М. Флюда ухвалила побудувати власну домівку Читальні і кооперативи і канцелярії громади, щоби мали до зійтись старші господарі і їх діти.

Тов. „Сокіл“ складає прилюдну подяку доброму війти і цілій раді громадській за так добрий поступок — котрі дбають про добро своїх дітей і шукають їм притулку. Слід зазначити, що наша громадська рада вложила до буджету на „Рідну Школу“ 50 зол., котрі то гроші мається небаром відіслати.

Каменецький.

———

Самолюбство, несвідомість чи завість? Аматорський гурток при Читальні „Просвіта“ в Ясенівци, пов. Долина, хотів дня 12. липня 1929 відіграти в сусіднім селі Янівка представлення п. з. „Ох, не люби двох“ і „Москаль Чарівник“. На все одержали ми позволення від властий, та яке було наше розчарування, коли ми побачили зі сторони громадян з Янівки бойкот і представлення не відбулося помимо того, що аматори працювали кілька годин, заки урядили сцену. А робили це ті, що уважають себе мудрійшими в Янівці, бо входять в склад Виділу Читальні, яка давно спить блаженним сном і не проявляє ніякої діяльности, а також на жаль не мало причинились до бойкоту Луговики з Янівки

з котрих деякі воліють пятику у п.Цапового чим подивитись на „комедиянтів“ Ясенівських, як нас називано. Їм імпонує ліпше якийсь маґік, бо того не бойкотували минулого року. Тож просимо наш загал, нас осудити. Схаменіться молодці села Янівки, бо кожда наша Читальня іде вперед, а Ви зате 50 років по заді. Беріть примір від сусідів і працюйте дещо і для народа, а не лише для свого власного інтересу!

Ам. Гурток з села Ясенівця, п. Долина.

Давне, але все нове. На день 4. серпня Виділ Укр. „Сокола“ в Жидачеві рішив устроїти „Сокільське Свято“ з фестином, і в тій цили внесено подання до Староства в Жидачеві. І дивне диво, Свято Сокільське староство заборонило, мотивуючи тим, що буцім то свято устроюється в цілях демонстраційних.

Рівнож в письмі говориться, що невільно соколам робити ґімнастичних вправ, що є вже нарушенням статута затвердженого вищою адміністраційною владою. Пан референт Ґут, коли голова „Сокола“ урґував справу, покпивав собі зі всего — мовляв: „Ви мисліцє, же вас тутай 70% і вам юж вольно вшистко робіць! Я мушен юж раз з тим пожондек зробіць!“ — Треба замітити, що з приходом нового старости аж з Варшави, пана Русіньского започатковано в повіті новий, досі непрактикований режім. На всякі збори в цілях орґанізаційних не дається позволення, бо навіть на невинні забави по селах Староство не позволяє.

Приміром 4/VIII на студентські вечерниці в Миколаеві над Дністром Староство дало з трудом позволення лиш до 12 год. в ночі. Так воно є зі всім — одним словом маємо новий курс старостинського урядовання. Забуває пан Староста, що перебули ми вже кількох Старостів, перебудемо і його.

Громадянин.

Село оживає! Читаєш в „Народній Справі“ дописи з ріжних сіл і місточок, а про село Костільники пов. Бучач і слівця не чуєш. Яке в ньому життя! Тому хочемо дещо і про него написати. Нема в нашому селі ні одної інтеліґентної людини, яка вмілаб повести працю над нашим селянством. Але на щастя маємо кількох свідомих селян що ведуть працю в селі. А на чолі цих селян стоїть п. Кузь Василь с. Гриця, котрому лежить на серці добро Українського народу, а передовсім добро нашого села. Перед кількома роками, заложили в нас кооперативу „Селянська Спілка“ в котрій працює як управитель п. Кузь В. і кооператива гарно розвивається! Одна тільки біда, що не маємо „Народнього Дому“. Тому кооператива і читальня міститься у винайменій хаті. Маємо і аматорський гурток заснований ще 1925 р. до сего часу відограв понад сорок вистав, останніми часами відограв народну драму „Перелесник“ під проводом п. Івана Кузя! Честь йому за це. А минувшого року засновано Т-во „Луг“ і вибраний головою п. Кузь В. І під його впливом і працею село зорґанізоване як слід і складає жертви на всі Українські Товариства. Ми вже знаємо, що ми сини великого сорок-міліонового Українського Народу! Тому нашим завданням є, щоб Український Народ був зорґанізований, бо тільки орґанізацією здобудемо кращу долю. Тож з Богом вперед, до кращого завтра!

Селянин.

Переписка і всякі поради

В. Фед. Від М. Вак. отримали 3 зол 30. VII.

„Кум Василь зі Сприні“. Дуже дякуємо і просимо памятати на далі. Сорокатий кланяється низько.

О. К. Вислок п. Команьча. Просимо прислати нам ті записки про церков і инше, може використаємо для повісти.

Дописувач з Журавич, ґм. Силенської пов. Луцьк. Такий допис, в якім когобудь посуджується о крадіж громадських грошей (в тім вупадку кооп.) помістимо тільки з дійсним підписом дописувача. Коли на це згодитеся, то напишіть нам допис наново і зазначіть, що годитеся підписати вас.

Іван К. Сопот п. Східниця. Переклад таких „чародійних“ книжок на українську мову і друк, коштувавби великі тисячі, отже це не можливо зробити. Ми цікаві, які то книжки називаєте „чародійними“, напишіть нам.

Кирило з Зузанівки. Цей вірш помістимо

В.П. Дописувачів з Ридодубів п. Чортків, з Коцюбинців, п. Копичинці з Должків,з Кодлубиськ, з Ямниці, з Сільця, п. Войнилів, з Головчиць ґм. Млини пов. Дубно, з Якторова пов. Перемишляни, з Долгомостиск (скоротити обі дописи в одну: „робівець“; „асесор“), з Прусів із Німшина просимо, аби надіслали нам нові дописи а то з таких причин. Деякі з них, надіслані ще в червні і липні, не могли із за браку місця увійти і тому є задавнені. Деякі написані невиразно і задовгі. При тім ще раз звертаємо увагу, що дописі треба писати на одній сторінці і не довші, як сторінка аркуша. Крім того треба, аби дописи були підписані нашим мужем довіря, головно такі, де пишеться на якісь особи. На кождій дописи треба написати точну дату (коли писана допись) і точну адресу дописувача. Ці дописи, які тепер надійдуть з цих сіл, підуть сейчас до друку, але в дописі треба на це покликатися.

Дописувач з Білогородки на Волині. Ваше письмо про ту несовісну людину передали ми до полагоди нашим послам (Народня Канцелярія у Львові, Костюшка 1).

Дописувач з Плугова, п. Золочів. Спростовання належить помістити в тій ґазеті, в якій була брехлива допись.

НОВИНКИ.

КАЛЄНДАР НА ТИЖДЕНЬ.

Жовтень 13—19.

13. Неділя, 16 по С. Григорія
14. Понеділок, † Покрова Пр. Б. **Покров Пр. Богор.**
15. Второк, Кипріяна Юстини.
16. Середа, Діонізія
17. Четвер, Єротея
18. Пятниця, Харитини
19. Субота, † Ап. Тома (**Ап. Томи**)

Зміни місяця.

Перша чверть 10, **повня** 18, **друга** чверть 25. жовтня.

Як нарід приповідає

— Хто собою не управить, той і другого не наставить

— Хто себе одоліває, той сильний буває.

— Покров, натопи хату без дров.

— Свята Покровонько, покрий мені голівоньку.

— Шия народу товста, так легко її не зігнеш!

— **На „Рідну Школу“** зложили на весіллях у І. Порохняка с. Семена 10, Марії Клим 13·70 і Михайла Модного 14.65, усі з громади Шили, збаражського повіту. Кружок „Рідної Школи“ в Збаражи 13.70 зл. як збірку на весіллю Марії Клим; 10 зл. як збірку на весіллю І. Порохняка - Шили; 14.65 зл. як збірку на весіллю Михайла Моднята-Шили; 21.50 зл. від Культ. Освітнього Т-ва в Терпилівці з концерту І. Франко. Евстахій Бойчук в Туркотині пов. Перемишляни зібрав на весіллю Йосифа Олексового 4.50 зол., а Дмитро Олексів дав сам 8.85 зол. і цю суму разом 13.35 зол. вислав 6. липня. Евстахій Бойчук через нашу Редакцію на „Р. Школу“. Гол. Виділ „Р. Школу“ складає жертводавцям щиру подяку.

— **Пожежі.** 26. вересня в ночі згоріло господарство Михайла Авґустинова в Соломиничах пов. Рудки і пять сусідних господарств. Підозрівають, що хтось підпалив Авґустинова.

— **Полекші для інвалідів на залізницях.** Міністерство комунікації признало 50% знижки на залізницях для сліпих інвалідів. Вистарчає при залізничій касі показати інвалідську леґітимацію. Провідник сліпого інваліда має **вільний переїзд.**

— **Згоріла лісничівка** коло Парової пов. Жовква. Пишуть, що хтось підпалив.

— **Згорів млин і тартак** Кандля в Вороносках пов. Золочів через необережність з огнем.

— **Знайдемо і на це раду!** Наші передплатники з Братковець п. Станиславів нарікають, що тамошному війтови анальфабетови Федеви Варшикови не подобається, що в село приходить богато „Народньої Справи“ і він на спілку з місцевим листоношем старається шкодити і робити так, аби ґазета не доходила до рук передплатників. Мимо того, що листоноша оплачує громада, війт намовляє його, аби домагався окремої заплати за ношення ґазет і погрожує, що заборонить доручувати „Н. Справу“. Деякі числа пропадали, так і не доручено останнього числа. Що робити? Подайте нам свідків, що війт грозив, що заборонить носити ґазету з почти, і що 28. вересня доручив листи і иншу ґазету а „Нар. Справу“ не приніс і викручувався, що почта її не видала ізза свята „пулку“, а тоді ми війта і листоноша подамо до суду, бо ґазети є приватною власністю передплатників і коли громада оплачує листоноша річно, то він мусить доручувати ґазету а війт не сміє йому ані забороняти ані грозити. Правда, листонош може домагатися підвишки платні від громади, але ґазети не сміє стримувати, бо це крадіж. На бажання передплатників можемо висилати часопись на адресу „Базару“ в Станиславові, але думаємо, що може без того обійдеться, і покишо далі висилаємо на звичайну адресу та ждемо дальших відомостей. Рівночасно відносимося з відповідним запитом також до дирекції почти.

Подібно діється з „Нар. Справою“ в Носовиці старій на Волині. Просимо подати нам свідків на те, що 13. вересня писар Ґміни, Ковальчук, не хотів видати нашої ґазети, аж видав її 15. вересня, хоча з почти відібрав ще 12. вересня. І цю справу подамо до суду, а почтового урядника візьмемо на свідка. І взагалі просимо зараз доносити нам про такі випадки і подавати свідків, а ми постараємося, аби ті людці, яких коле в очі наша ґазета, були належно покарані.

Редакція

— **Злочини.** В Виписках пов. Перемишляни арештували И. Гончара, що в сварці хотів убити свою дочку Катерину і зятя Гната Ґембару. В Сторонятині пов. Львів билися пяні парубки, в часі бійки застрілив Іван Тріска з Ситихова Гринька Гринчишина і ранив Василя Пришляка.-В Рекшицях пов. Рава руська застрілив хтось парубка Александра Ключковского. Пишуть, що через дівчину. — В Куткорі пов. Золочів напав якийсь Михайло Заяць на будника Петра Пострижина і загрозивши револьвером домагався гроший. Коли будник сказав, що немає сотика, шибеник сказав йому, скинути чоботи. Але чоботи були на него за малі, то лишив їх і втік, але зараз попав до кріміналу.

— **Як жив, так умер.** В ночі з 24 на 25, вересня до комори Петра Ситника в Вигнанці пов. Чортків вліз Юліян Уший з того села і хотів щось красти. Ситник збудився і хотів зловити злодія та той поранив господаря ножем і втік. На другий день окружила злодія поліція. Коли він бачив, що вже нема ратунку, виймив бритву і зарізався на місці.

— **Посварився з жінкою.** Микола Малик в Свідовій пов. Чортків. За що їм пішло, не знати, але горячий Микола стрілив у жінку з револьвера і так нещасно ранив, що вона вмерла в шпиталі. Малик віддався в руки поліції в Тлустім.

— **Нафта і залізо дорожіє.** Нафтовий синдикат рішив піднести ціну нафти о 6 ґрошів на 1 л. Літра має коштувати 0·70 зол. Рівнож і залізо подорожіло з днем 1. жовтня о 6 процент. Тільки збіжжа не дорожіє а дешевіє і селянська праця йде майже марно.

— **Не буде вже божевільних та дурних.** Німецький учений Штайнах, що винайшов спосіб, відмолоджувати людий, — найшов тепер новий спосіб лічення варіятів та придурковатих. Він, підчас своїх досвідів з людським мозґом зауважив, що одна мозґова частинна витворює сполуку, яка дуже добре ділає на мозок. Професорови вдалося штучно приправити подібну сполуку, яка завдана людині, побуджує розвиток її мозґу. Штайнах каже, що як йому вдастся ще трохи поліпшити його винахід, то при його помочі можна буде лічити всіх ідіотів та варіятів. Коби це скоро сталося, бо таких людий на світі богато і не одному придавсяби Штайнахів лік.

— **Неврожай на Виленщині.** В білоруській частині польської держави, коло міста Вильна, був минулого року лихий врожай. Цего літа жнива знову випали недобре і населення вже тепер зачинає голодувати. А що буде пізніше?

— **Теля зїло 2600 корон.** В однім селі на Словаччині господиня білила хати. Передтим випрятала все з хати. Солому з постелі винесла до стайні під корови. Як побілила хату і хотіла внести свіжу солому до постелі, пригадала собі, що в старій соломі було схованих 2600 чеських паперових корон (650 зол.) Побігла до стайні, але гроший вже не найшла, бо якраз тоді теля їло останну десятку. Якби господиня була дала гроші до каси, замість в постіль, то за рік булоб їй приросло коло 65 зол. А так і проценту не має і гроші теля зїло. А кілько то нераз наших господинь переховує гроші в скринях, постелях та за образами і годують ними молів, миший! Не марнуйте їх — віднесіть їх до кооперативної каси або до банку. Най гріш родить гріш!

— **Битва між військом а арештантами.** В Америці, в великій тюрмі в Канон Сіті вибух бунт арештантів, самих великих злочинців, около 1000 осіб. Вони розоружили сторожу та добули маґазин з оружам і кулями. Кількох сторожів розстріляли. Військо окружило вязницю і зачало правдиву битву з крісів, скорострілів та гармат. Арештанти поставили війську домагання щоби їх пустили на волю, а ні, то розстріляють розоружених сторожів. Коли їм відмовлено, вони направду скинули з високих поверхів сторожів і повбивали їх. Тоді військо висадило динамітом частину тюрми і здобуло тюрму. Коли провідник бунту побачив, що вже все пропало, застрілив чотирох товаришів і себе, щоби не попасти в руки війська. Решта вязнів піддалася.

— **Скажений вовк** покусав у румунськім селі Панарешті 12 осіб, з яких 7 умерло а 5 відратовано.

—о—

ЯК ДОМАГАТИСЯ НАГОРОДИ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ЧЕРЕЗ ДИКУ ЗВІРИНУ.

(Початок був у попередньому числі).

Такий Суд може переслухувати свідків і знатоків, однак без заприсяження. Заступник пошкодованого повинен домагатися переведення всіх доказів, які могли би належно ствердити заподіяні шкоди, а дальше звертати увагу на те, аби всі його внески і домагання були втягнені до протоколів. Мировий Суд може узнати і не зараз виміряти висоту відшкодовання, або устаління того винагородження відложити на пізніший час, коли розміри шкоди дасться основнійше і точнійше означити. Рішення мирового суду містить в собі постанову і про кошта поступовання до яких належить вчисляти лише видатки готівкою, які мусів видати предсідник на повідомлення сторін, на переїзд до місця шкоди, та на писарські прилади, вкінци й ті, які видав суд на оплачення знатоків, як їх суд взивав, при чім бере під увагу і вступне угодове поступовання, а коштами поступовання відповідно до обставин обтяжує ту сторону, котра дала причину до дальшого безпотрібного поступовання.

Як сторони на візвання мирового суду погодяться на розправі, то кошта поступовання поносять по половині. В випадку, як мировий суд не ствердить шкоди та винагородження не признасть, кошта поступовання покриває лише та сторона, що жадала відшкодовання. Присуд мирового суду западае більшостию голосів. В присуді належить подати імена і назвиска членів суду та сторін, жадання і доказі сторін, вирішення справи і обосновання, яким суд руководився. Всі члени суду мають той присуд підписати а якби котрийсь з них тогоне вчинив, то роблять це за него другі. До трох днів від дня видання має бути сторонам доручений присуд мирового суду. Сторона, яку суд засудив до винагородження шкоди, має до сім днів від дня доручення присуду виплатити пошкодованому або зложити в громадськім уряді присуджену суму винагородження шкоди та у цім самім речинци має заплатити присуджену суму коштів поступовання. На підставі присуду мирового суду можна вести і судову еґзекуцію.

Від присуду мирового суду прислугує стороні відклик до окружного суду лише в тім випадку, як нарушено формальні приписи поступовання, про що належить порозумітися вже зі своїм адвокатом. Якби до 14 днів від того часу, як перед начальникам громади започатковано угодове поступовання, яке не довело до цілі, мировий суд не видав присуду, пошкодованій стороні прислуговує право, віддати справу до звичайного суду.

Є ще один спосіб, в який можна запобігти тим шкодам, але він за нинішних обставин є дуже тяжкий до переведення. В випадку, як шкоди від вовків, або диків є дуже великі, а власник чи арендатор польовання на просторі, де ця звірина має свій сталий пристановок, не примінює таких охоронних мір, що моглоби успішно запобігти тим великим шкодам, то воєвода на домагання пошкодованих або з уряду може зарядити на кошт власника або арендатора польовання і облаву, щоби перебити згаданих шкідників.

Увага: Розуміється, що як властитель польовання сам добровільно годиться виплатити жадане відшкодовання за шкоду, то мирового суду не треба скликати.

Др. В. Горбовий.

286 запомог по 120 золотих.

На суму 34320 золотих

Кому признаємо дальші запомоги від 282 до 286-ої?

282. Савчук Дмитро в Дорі пов. Надвірна — корова впала 20. червня (спізнено по причині не добре виставленої посвідки).

283. Будзінський Михайло, Перегноїв пов. Перемишляни, корова впала 27. липня (спізнено по причині неясної посвідки).

284. Бортник Михайло, Шайноги пов. Радехів, корова впала 29. вересня.

285. Худик Петро, Олешичі старі пов. Любачів, корова впала 30 вересня.

286. Мот Микола, Вижняни, пов. Перемишляни, корова впала 2 жовтня.

Ці всі пошкодовані в день випадку були вже принайменше по місяцеви нашими передплатниками, а їх посвідки свідчать, що вони сповнили всі умови, потрібні для одержання запомоги. Тому признаємо їм запомоги по 120 зол. Гроші (по стягненню цілорічної передплати) вишлемо за 14 днів.

Кому не можемо признати запомоги?

Хоптяк Микита, Тужилів, пов. Калуш, — мав заплачену передплату лише до 15-го липня, а корова впала 19-го вересня. Допомоги не можемо дати, бо була 2-місячна перерва.

Юськів Гринько, Смільна, пов. Дрогобичмав заплачену передплату до 30 червня, і того дня мав відновити передплату — того не зробив, бо аж 19 вересня вислав дальшу передплату, а корова впала 29-го вересня, коли від висилки нової передплати минуло всього 10 днів, а треба, аби минув принайменше місяць.

Кобрецький Антін, Руське Село пов. Перемишль, прислав 3 зол. 21 червня на 3 місяці, (до 21 вересня), а корова впала 1 жовтня, отже тоді, коли вже не була заплачена передплата, бо п. Кобрецький її не продовжив.

ПОДЯКА

Хвальна Редакціє!

Складаю Вам щиру і сердечну подяку за прислану мені запомогу котру я одержав 29. серпня. Бажаю „Народній Справі“ якнайліпшого розвитку, а В. П. Редакторам нехай Господь надгородить сторицею за Ваші труди і за Вашу працю, котру Ви на себе взяли задля помочі селянському народови. Отож, Братя Селяне, ставайте в ряди передплатників. Нехай та „Народня Справа“ розцвитаєся, мов той цвіт на весну, а тоді напевно наша будучність буде краща.

Остаю з глибоким поважанчям

Галенда Стефан
господар в Вислоку горішнім, пов. Сянік.

Крім того подяки надіслали: Гринь Побуцький, Мошківці, пов. Калуш, Федь Головка, Прядки, пов. Сянок, Михайло Лемішка, Золотники, цов. Підгайці, Андрій Мурмилюк, Видинів, пов. Снятин.

Які були наші вакації

Вже всі пани із тих бадів домів повертались, а деж ви, селяне-браття у літі купались?

Чи їздили ви з панами кудись до Варшави, на виставу до Познаня, на шніцлі до Спали?

Ви купались, але в поті кровавім у полі, й виставляли свою працю — у панській стодолі.

Наші шніцлі — бараболя, часто несолена, часом каша і фасоля рідна, питоменна.

Замісць хліба паляниці з торічного бобу, або така киселиця, що гонить в хоробу.

Десь колись із під кружлівки молока до каші всипле—жнкя крім Петрівки, — от, гаразди наші!

Навіть Іван Сорокатий, хоч живе у Львові і на все такий завзятий, був в високій школі,—

Не поїхав цего року на „ваканц“ в Карпати тільки мандрував по селах, щоб народ навчати.

Правда, скочив раз в Яремче й мав з радцов пригоду, та за своє добре серце мав він тільки шкоду.

По за тим робив не гірші від наших роботи, в поті чола писав вірші й думку думав доти,

Доки не склав на папері й не вислав під стріху, щоб ми могли прочитати і мати потіху.

Бо все добре варт читати для цілої нації, бо свідомість дасть нам, браття, колись гарні вакації, які щиро хоче мати вже за рік від нині з Кумом Йваном і зі всіми

Кум Василь зі Сприні.

Селянський син епископом

Папа іменував о. д-ра Івана Бучка, львівського священника, епископом-помічником. О. д-р Бучко є сином сільського дяка з Германова кола Львова і має тепер 39 літ. Теольоґію скінчив у Римі і висвятився в р. 1915. Був префектом духовної семинарії а потім ректором „Малого Сминаря“ у Львові. Його вже давніше іменували епископом для канадійських українців греко-католиків, але о. Бучко відпросився був від цеї гідности, та тепер на його зречення вже не згодилися. Новий епископ є дуже скромною і працьовитою а притім патріотичною людиною, тож щиро желаємо йому на цім важнім становищі найкращих успіхів у праці для добра народу.

При тім пригадаємо, що це вже в нас третій син селянина доступив гідности епископа. Першим є станиславівський епископ, Григорій Хомишин, а другим є канадійський епископ Н. Будка, родом зі Збаражчини.

КЛОПОТИ ГУЦУЛЬЩИНИ.

Рік річно около Зелених Свят виганяє гуцул свою худібку на пашу в полонини. Треба знати, що „маржина“ цебто рогата худобина є для наших гуцулів майже одиноким джерелом доходу і утримання. Без худібки наш гуцул бувби засуджений примирати з голоду. За часів Австрії уряд мав на оці такі обставини життя нашого народу в Карпатах і як не приходив з видимою помочию, то принайменче своїми зарядженнями не перешкоджував мешканцям гір ратувати себе в біді. Бувало, коли між рогатину, яка протягом трьох місяців випасалася в полонинах, загостила недуґа, наказували властителям, забирати свою худібку домів, давали ветеринарійну опіку. Щоби не допустити до ширення хороби, оскільки мала вона прикмети заразливі, замикано на якийсь час повіт. Ці зарядження були конечними з огляду на забезпеку майна і життя нашої Гуцульщини.

Не так діється тепер. Послідними днями появилися в деяких часописах — і в „Народній Справі“— алярмуючі вістки з Жабя. Вістки ці говорили, що в полонині знову вибухла хороба і вийшли такі зарядження влади, що можуть спричинити катастрофу всьому населенню гір. Наші посли заінтересувалися цими грізними вістками та вислали посла Кохана на місце, щоби провірити все.

Посол Кохан пише: Поміж худобиною, яка від Зелених Свят випасалась в полонинах в околиці Жабя, захорувало кілька штук на прищицю. Повітовий ветеринар ствердив цю хоробу та замість відокремити хорі штуки від здорових, або наказати спровадити худобу до обор власників і дати свою лікарську поміч, постарався, що староство заказало властителям спроваджувати худобу до своїх господарських загород. Подібного зарядження — ак кажуть гуцули — не було як Карпати Карпатами. В добавку вже перед двома тижнями впав у горах сніг, так, що худоба не має на чім пастися, тим самим таке зарядження влади засуджує її на голодову смерть. Оповідав мені один гуцул таке: „Пара волів, котру випровадив я в полонини, була варта щонайменше 250 долярів. а тепер по двох тижнях голодівки жаль дивитися — вихудили так, що і 100 долярів не давби ніхто“.

Околиця Жабя, Косова і поблизких громад стала мовби тереном поліційного табору. Сотки узброєних поліцаїв доповнюють, аби ніхто не брав худоби з полонин. Доходить місцями до острих суперечок. Щораз то голоснійше почивають гуцули протестувати проти нечуваного розпорядку виголоджування їх „маржини“, взагалі населення попадає в розпуку. Цеж пропадає на снігах полонини все, що вони мають, а кличе до них о ратунок голодна маржина!

Це зарядження влади (видане— як кажуть — на приказ якогось делеґата з Варшави) є справді нечуване і воно може зруйнувати населення; худоба мусілаб вигинути в полонині з голоду, бо чейже в полонини доставити потрібної їй паші ніяким чином не вдасться. Перед відїздом чув я, що влада зачинає поволи вицофуватися зі своїм неоправданим і цілковито непри-

думаним зарядженням, але лише частинно, бо хоче всю худобу зігнати з полонин до Жабя. Колиб це була навіть правда, то не змінилаб вона в нічім страшного положення гуцульської маржини. Кілька тисяч штук худоби тримати в однім місці до того в купі з хорими штуками, це таке невіжество, що лише подобає на кпини. Коротко: Перед нашим населенням Гуцульщини страшне марево нещастя.

Посол Кохан додає, що наші посли стараються далі запобігти нещастю і віднеслися з тим до відповідних властий.

Залізна гора.

Далеко в північній Швеції є мале місточко Кіруна. Про нього ніхто не писавби, а може його цілком не булоби на землі, якби не те, що над самим місточком сторчить висока гора з чистого заліза. Вчені обрахували, що в ній є 80 міліонів ваґонів заліза. Ціле місточко жиє з тої гори, бо майже все населення — це гірники, що працюють при добуванню заліза.

Ще одним цікаве місточко Кіруна. Тому що воно дуже далеко на півночи — має воно через півтора місяця безперервну ніч, в грудні і січні. Цілих півтора місяця не сходить сонце і люди працюють при світлі електрики. Зате в червні і липні через півтора місяця незаходить сонце і тоді Кірунці мають півторамісячну днину.

До складу й прикладу.

Порада зза муру.

Зійшовся я із Данилом, йдемо через ринок, продав збіжа, йде купити хоч якийсь патинок.

Тай говорить: „От, бувало, за корець пшениці купив собі чобіт пару й жінці три спідниці.

„А тепер ані для жінки ані для дитинки, хиба купиш за той корець хоч лихі патинки!

„І на що так гарувати цілу весну й жнива? І що нам тепер робити, хвиле нещаслива?“

Хотів я щось відповісти, — аж тут десь зза муру хтось горлає: „Що робити? Покинь, брате, журу!

„Вчися шкіру виправляти тай чоботи шити, а пшеницю тримай дома, добре будеш жити!

„Як пани поголодніють, будуть загибати, то за один хліб принесуть чоботи до хати!“

Оглянувся я з Данилом, хто це обізвався, та за нами ані духу, хтось за мур сховався.

А я кажу: „Гарні ради, нічого не шкодять! Є ще мудрі люди в світі, лиш не разом ходять“.

Бо що мудрий був за муром, то треба признати, буде тепер шевства вчитись

Іван Сорокатий

Що по чому.

У Львові, дня 7. вересня.

Збіжжа далі платиться низько. За двірську пшеницю платять 37 пів до 38 пів, за селянську 34 пів до 35 пів; За жито 22 пів до 23 пів; ячмінь 18 пів до 19 пів; овес 20 до 21; гречка 26 до 27; сивий мак 80 до 90; синій 120 до 130; вика сіра 29, чорна 33 зол.

Паша: сіно 7 до 8 зол.; солома 4 до 5; житні висівки 13 до 14; пшеничні 14 до 15.

Молоко, масло, яйця.

Маслосоюз платив дня 4 жовтня за масло солене І.якости 5·50 до 5·60; за десерове не солене 5·30 до 5·50; за копу яєць 11·40 за літру молока 0·30; за літру сметани 1·60.

Набіл трохи дорожіє.

Свині подешевіли о 10 до 15 процент і платяться: беконові 2 до 2·10 зол.; мясні 1·80 до 2 зол.; товсті 2·15 до 2·20.

Городовина і садовина

Бульба по 10 ґрошів кг., помідори 80ґр. до 1·50 за 1 кґ.; цибуля 20ґр.1 кг. а вінок з 25 до 30 великих цибуль 50 гр., середна головка капусти 20ґр. середний калафіор 80ґр. літра свербивусу 1·50 зол. 100 дрібних огірків від 2 до 4 зол. ліпших 6 до 7 зол.

Кґ. середно добрих яблок від 0·80 до 1·20, сливки від 0·90 до 1·80 зол.

Свербигус 1·30 зл. за кґ. Сливки 0·80 до 1·20 зл. за кг.

МІД. В дрібній продажі подільський мід по 4 до 4·50 зл. за 1 кґ.

Насіння

Червона конюшина 120 до 160, біла 160 до 200, шведська 200 до 220, горох Вікторія 52 до 60, полевий 40 до 42, сімя льняне 80 до 85, конопляне 70 до 80, проса 40 до 45.

Скіри: телячі солені скіри по 13 до 14 зол. штука, з дорослих штук (сирі скіри) 2·10 до 2·60 за 1 кґ. За 1 кг. сухої скіри платять по 6 до 7 зол.

Тому, що дозволено вивозити скіри за границю, — сподіються, що вони подорожіють.

ГРОШ. Американський доляр 8·88 до 8·90; канадійський 8·80 до 8·81; чеська корона 26 ґр.; австрійський шілінґ 1·25; румунський лей 5ґр., французький франк 34 ґр. швайцарський франк 1·81; радянський червонець 17 до 17·50 зл.

ГОСПОДАРСЬКІ ПРИГАДКИ на ЖОВТЕНЬ.

Хто спізнився з сійбою озимини, най в жовтни сіє її густійше.

Докінчуйте копати буряки. Сейчас обтинайте листя і зсипайте до плитких ям.

Як годуєте коров бурачанним листям, то на добу на штуку худоби давайте 2 до 3 ложки пашного вапна,

Зачинайте копати цукрові буряки, та добре їх обчищуйте з болота й листя.

Не давайте худобі надгнилого або запареного та занечищеного болотом листя.

Як маєте листя забогато і не можете його всього скормити, то заквасіть його в ямах на квасну пашу.

Як рано зимно — то худобу виганяйте пастися пізніше. Як холодно на дворі, або дощ, не виганяйте коров.

Заки рано виженете коров пастися, нагодуйте їх передтим сухою пашою.

Вивозіть гноївку на сіножати або підливайте нею овочеві дерева.

Докінчуйте копати бульбу. Ушкоджену бульбу, буряки й овочі вибирайте з поміж здорових і переховуйте їх окремо або відразу їх зужийте в господарстві.

Копайте рови на підмоклих сіножатях і коло доріг.

Оріть глибоко всі ґрунти.

По скінченій роботі, заки уставите машину, наприклад сівалку на зиму, добре її вичистіть та наоливте.

Приготовте собі сіножатну ланцюхову борону, кайніт та томасіну на сіножати, сади, конюшиниська та люцерниска.

Кінчіть зривати овочі. Зібрані овочі треба пересортувати. Найліпші лишити на зиму, а гірший сорт, що міг би зачати псуватися, продати.

Можна зачинати чистити овочеві дерева, гноїти та обкопувати кругом землю довкола них.

Старі дерева викорчовувати й садити нові. Але лише на сухих ґрунтах. На мокрих ліпше садити з весною.

В пасіці приготовляти вулики на зимівлю. Позаліплювати всі шпари в вуликах, а вічко звузити на половину.

Меду чи сити більше бджолам не давати, бо вони вже не вспіють його засклепити. При кінці жовтня занести вулики до стебника або до пивниці, а зимуючі на тічку забезпечити матами або загатами.

—о—

Проти визиску при цукрових буряках.

Надходить час здачі цукрових буряків цукроварням. Підчас неї діються в деяких цукроварнях великі обманства на некорисіть селян. Допускаються їх ті, що контрактували від селян буряки. Вони при відборі буряків в цукроварні або на заладовчій стації так їх важать, що їм лишається кілька або й кільканацять ваґонів буряків надвишки. Знаю, що перед двома роками в одній галицькій цукроварні аґенти наважили в той спосіб для себе аж 50 ваґонів буряків. Значить обдерли селян на 30 тисяч золотих за один рік. Ще гірше має діятися по волинських цукроварнях. Там ріжні аґенти і їх помічники в небувалий спосіб визискують темних селян.

На цей визиск є лише одна рада: орґанізованість. Треба, аби всі селяни-плянтатори кождої цукроварні були зорґанізовані разом в союз плянтаторів і зносилися з цукроварнею лише через орґанізацію. Такі союзи селян-плянтаторів є при майже кождій польській цукроварні. Вони визначують своїх мужів довіря і вони є при відборі буряків та наглядають, аби селянам не діялася кривда.

Крім того орґанізації плянтаторів що року умовляються з цукроварнею за ціну буряків.

І в нас треба всюди, де управляють цукрові буряки, орґанізувати такі союзи. Можуть їх орґанізувати повітові кооперативні устаі філії „Сільського Господаря“ чи навіть Повітові Філії „Просвіти“. Не легка це справа, бо цукроварні всіми способами стараються недопустити до такої орґанізації. Але як справу добре поведеться, то можна легко зорґанізувати такий союз плянтаторів. А якщоб котрась цукроварня не хотіла переговорювати з таким союзом та не принялаб його мужів довіря, то її можна до цего змусити, здержуючися рік або й два від управи буряків.

Найліпше орґанізувати такий союз тепер, в осени, коли кождий плянтатор сам бачить, як він зданий на ласку цукроварні і її аґентів. Хай тепер одна з наших повітових економічних або суспільних установ підійметься цеї справи і її переведе. Бо можна з цього мати також матеріяльні користи, тим більше, що тоді сам союз мігби переводити контрактовання буряків, побираючи за це від цукроварні по 12 до 15 зол. з морґа.

———

Як робити, аби мати 150 кірців бараболь з морґа.

Як хочемо мати гарну, рослу і молочну корову, то ховаємо телята від добрих коров і бугаїв. Щоби мати гарний врожай барaболь, мусимо робити так само і добирати відповідне насіння.

Я перед кількома роками робив пробу з бараболями та посадив по 20 корців ріжного насіння а то: по 4 очка вирізані з бараболі на кождий корч, відтак по одному бараболикови, величини ліскового оріха, а дальше бараболики величини волоського оріха, потім величини курячого яйця, а вкінці великі бараболі, цілі та різані на половинки.

Осенню очка видали по кілька дрібненьких бараболиків, та дуже слабеньке бадиля; насіння величини ліскового оріха вродило бараболі великі, як волоські оріхи; насіння величини волоського оріха вродило бараболі, як курячі яйця; проче насіння вродило звичайні бараболі. Нейгарнійші однак бараболі вродило насіння величини курячого яйця, бо велике і краяне насіння дало значну часть великих, але в середині дуплавих і несмачних бараболів.

Так отже я переконався, що садити треба бараболі середні, величини курячого яйця, здорові і некраяні, бо краяні в землі можуть легко згонити, а часом і цілком не посходять. Знов же дрібне насіння не має чим виживити на початку зелене бадиля, а тому не буде відтак ні сильного корча, ні бараболь.

Але того замало. Щоби мати гарний врожай, треба садити насіння з плідних корчів.

Я робив пробу і з тим. При копаню бараболь осенню я відкидав на бік корчі, котрі мали найменше по сім бараболь і ні одного гнилого під корчем. Відтак зібрав їх осібно, закопав у ямку, а весною засадив разом з иншими, але в осібних зазначених рядках.

Осенню рядки з вибраними бараболями дали мені 12 мішків бараболь, а така сама скількість рядків побіч з набираного насіння вродила лише 8 мішків.

Так отже вибране насіння дало мені півтора раза тілько приходу, що невибиране. Від тоді я завсігди вибираю ще і з тих плідних найплідніші на насіння і від кількох літ мої бараболі родять мені звичайно около 150 мішків з морґа, а не 80, як давнійше.

Тепер як раз пора копана бараболь. Хто неполінуєся вибрати собі насіння з під плідних корчів,—буде мати гарний врожай на другий рік, буде мати для себе і для худібки.

Де люди отяжілі, там новинен зробити се бодай муж довіря „Народньої Справи“, або другий свідомий господар, а розмножить в своїм селі в той спосіб плідні бараболі з того ґатунку бараболь, котрий в землях села найкрасше вдається, найсмачнійший, а тим зробить велике діло для загальної справи, а вимінюючи відтак свої плідні бараболі сусідам, може мати ще який золотий від мішка додатку,чим оплатить свій труд з вибиранням.

Про все нехай відтак напише, до нашої селянської часописи „Народня Справа“, чи і що зробив для свого села.

Н.

Чому тільки овочів нищать хробаки?

Зайдеш до нашого першого ліпшого селянського садку та переглянеш овочі — то майже половина їх подірявлена хробаками. Одні падуть з дерава, ще заки дозріють, а другі, хоч і дозріють, то з них пожитку мало. Продати не можна, а як хочеш зїсти, то більшу половину треба викинути.

Ще там, де дерева родять густо овочів, пів біди, бо як опаде половина овочів,то друга половина ліпше розвинеться і овоч вийде гарнійший. Але де дерева мало родять, то там страта від хробаків велика.

Наші селяни нічого не роблять, аби знищити садових хробаків, „це таке поліття на них зайшло“ — кажуть вони і здаються на ласку судьби. Як хробаків винищить приморозок або дощ — то добре, а як ні—то селянин терпеливо приймає руїну саду як допуст божий. Тимчасом хробачливість овочів можна легко знищити. Треба тільки пізнати життя та розвиток садових хробаків.

Овочевий хробачок вилазить з опалого овочу і залазить під кору дерева, там перемінюється в куклу (ляльочку) і там зимує. В квітни вилазить з кукли метелик і літає по відцвилих квітах та складає на них або на завязаний вже овоч по одному яєчку. З нього вилазить гусільничка та вїдається в овоч. Їй смакують зернята і вона виїдає їх, вилазить та переходить на другий овоч або по власнім павутиню спускається на землю.

Знаючи її спосіб життя легко можемо її знищити. Перш всього що дня треба в саді збирати падалиці, передусім літні і їх або давати худобі або варити з них повила. Тоді опалі з ними червачки не дістануться під кору деревини.

Друга рада така:в літі та в осени обвязати дерева перевеслами при самій землі, аби до них позалазили гусільниці і в них перемінилися в кукли. В осени треба перевесла з ними спалити. Крім того в осени або в зимі треба зішкробати з усіх дерев стару кору і мох та її спалити разом з куклами а стовбур дерева побілити вапном.

На весні, як дерева відцвитають, треба скропити всі дерева бордожською рідиною разом з парижською зеленню. Кропити треба при помочі садових оприскувачів так, аби мрака течі падала на дерево з гори. Тоді теч вбє і хробака, що дiравить овочі і метелика квітогриза, що зїдає квіт дерева.

Боротьба з овочевими хробачками не дуже легка, але і не дуже тяжка. Користи з неї великі.

ЩО РОБИТИ, ЯК КОРОВА ЗАДАВИТЬСЯ?

За таке нещастя тепер нетяжко, бо всюди по полях та по подвірю валяються розсипані бараболі, буряки, яблука та инше. Ненавична корова вхопить і задавиться. Ще скорше вдавиться, як за нею хто женеться. Тому, як побачиться корову, що вона їсть бульбу або буряки чи яблука, то не гнатися за нею, тільки легко її відігнати.

Задавлена корова слинить, раз враз натягає шию, виглядає наляканa, перестає жувати (румигати) та дуже часто здувається. Таку корову треба найперше оглянути і прослідити, де находиться той предмет, що спричинив задавлення. Як він находиться близько пащі, на початку ковтанки (горла), то його треба старатися витиснути назад до пащі. Як сидить вже дальше в ковтанці, то треба легко натискати рукою і старатися протиснути до шлунка.

Заки зачнеться масувати, треба піднести пащу до гори і залити олію. Олій зробить ковтанку і предмет ховзкими і його скорше можна буде витиснути назад до пащі або далі протиснути через ковтанку до шлунка.

Можна також ужити прута рівновитесаного та закінченого кулею зі шмати. Тим прутом треба тиснути предмет, аби пропхати до шлунка.

Де є швайцарська сонда, там можна нею попхати застряглий предмет.

Деколи предмет стоїть в ковтанці цілу добу, аж доки не змякне. За той час корова може здутися і моглаби згинути. В такім випадку треба корову з лівої сторони пробити трокарем, так як пробивається звичайно здуту корову.

Як задавлену корову вратуємо і або застряглий предмет витягнемо або пропхаємо до шлунка, тоді через кілька днів треба напувати корову відваром насіння льну, аби нарушена підчас ратунку ковтанка скорше гоїлася.

Як залягаєте з передплатою, то вишліть зараз чеком, або дайте мужеви довіря.

ПОРАДИ ГОСПОДИНЯМ

Пригадки для господинь на жовтень.

Добре годуйте курий, аби скоро поросли новим пірям.

Як є забогато когутиків, то лишіть 2 найсильніші, а решти визбудьтеся.

Не продавайте на заріз гарних великих курят, але лишіть їх на плекання. Випродуйте найгірші штуки.

Приготовіть курники і стайню на зиму.

Добре накрийте бочку з огірками, аби якнайменше воздуху до неї доходило.

При копаню петрушки, капусти, моркви виберіть найгарніші штуки на насіння.

Порожні грядки глибоко перекопайте на весну.

Наоколо овочевих дерев давайте соломяні перевесла або липкі пояси.

—о—

В осени треба добре підгодувати птицю.

В осени птиця губить старе піря та поростае новим. Як осінь тепла, то пірення проходить спокійно, без страт. Колиж осінь студена так як сегорічна, то богато птиці перестуджується, перестає цілковито нестися, дістає пипоть. Тому треба допомогти птиці, аби чим скорше скінчилося пірення. Треба її тоді так годувати, аби в поживі було богато матеріялу на витворення піря. Такою поживою є мяснокістяна мучка, ґрис, макухи, богаті так званими мінеральними солями і білковинами. Також зерно до певної міри сприяє поростови піря.

—о—

Пашне вапно разом зі зеленим листям.

В осени підчас збору буряків є дуже богато зеленого листя на пашу для худоби. Його муситься скоро згодувати, бо інакше запариться та стане непридатне на пашу. Але годуючи корови бурачанним листям треба уважати, аби воно було чисте. Занечищене болотом може здути корову або спричинити инші забурення травлення.

Наразі не можна його давати забогато, бо викликує біґунку. Також менші давки можуть викликати біґунку, бо бурачання листя має в собі рід кислоти, що спричинює розвільнення. Проти неї є один дуже дешевий лік: пашне вапно. Його дорослій худобині дається на добу 2—3 ложці і це вже вистарчає, аби запобігти недузі. А що 1 кґ пашного тай ще фосфорового вапна коштує лише 1·30 зол. то за таку невеличку сумку можна мати лік на цілу осінь для одної корови.

—о—

ТОРБИНКА СМІХУ

На поверсі.

Поліцай арештував двох волоцюгів, підозрілих в крадежі і списує з ними протокол.

— Ви де мешкаєте? — питає одного.

— Під голим небом! — відповідає волоцюга.

— А ви? — звертається до другого.

— Я один поверх вище!

Бо їхав заповоли.

В тюрмі питає один другого:

— Тебе за що замкнули?

— Бо я їхав заскоро.

— А тебе за що?

— Бо я їхав за поволи!

— Як то заповоли?

— Дігнав мене поліцай і пізнав, що я їду на крадених конях.

Податки.

— Ви чули, Петре?

— А що?

— Ходять слухи, що небаром будуть ще оподатковані такі предмети:

1) Чоботи, — бо лікарі доказують, що босому ходити здоровіще.

2) Хліб, який їмо, бо кажуть, що не лише хлібом живе чоловік, але й духом.

3) Чистий воздух, бо можна дихати і вонючим, от, як приміром у Львові.

4) Луплена бараболя, бо селянин не сміє з нічого лупити шкіру.

Вісім причин

— Олексо, чого ви так бідуєте?

— На то є вісім причин.

— Які?

— Податки, жінка і шестеро дітий!

Кінець світа

Один англійський учений (Джінс) пророкує кінець світа, але будьмо спокійні, бо аж за — міліон літ. Він каже, що всі тіла небесні (зорі — планети — сонце) щораз зближуються на своїй дорозі до себе і за міліон літ прийде до того, що одні попадають на другі і порозбиваються. Такий буде кінець світа.

Мох і чатиння добре хоронять перед морозами.

Підчас лютих морозів минулої зими спостережено, що бульба в кіпцях, прикритих галузками сосни або смереки не змерзла, хоч верства землі була тонка. Таксамо не замерзла бульба в кіпцях накритих мохом. Рівнож листя та колючки з чатинних дерев не пропускають морозу і надаються на те, аби ними вкрити бульбу в кіпцях.

Грушка, що мала 325 років.

В Німеччині вирубали в однім місточку старезну грушу, бо вже зачала була сохнути. Як викорчували пень, то найшли під ним письмо на перґамені. На письмі було написано, що ту грушу посадили в 1604 році, значить перед 325 роками. Її овочами кормилося 5 або 6 поколінь.

Пояснюйте всім, яку користь має той, хто передплачує „Народню Справу“!

Відповідальний редактор: Лев Чубатий. Видавець Іван Тиктор.

З друкарні Щасного Беднарского в аренді „Кооперативи Ґрафічного Промислу“ у Львові, Ринок 9. Телеф. 76-14.